

cerkveni časopis.

L. 26.

V Saboto 23. Grudna

1848.

OZNANILO.

ZGODNA DANICA.

Katolski cerkveni list.

Vrednik: **Dr. Janez Kriz. Pogačar.**

Pod tem imenom bo prihodno leto izhajal zazdajni „Slovenski cerkveni časopis“. Nad napisam bo tudi novemu naslovu primerjeno podoba dobil. Sicer bo „Zgodna Danica“ kakor „Slov. cerkv. časopis“ tekočiga leta razne sestavke obsegla, kateri bodo poučevali in poterdovali v veri, vnemali k kersanski popolnosti in skazovali velikost in lepoto katolske cerkve ter razodevali prečudne poto previdnosti božje, ktera skoz vse stoletja in tudi današnje dni očitno nad cerkvijo čuje.

Posebne se še tukej opomni, de bo precej prej lista svojega letnega potrdena in raven gospod fajmošter Peter Hieinger začel v „Zgodni Danici“ cerkvene zgodbe pisati, ktere bo skoz celo leto naprej snoval, in pred ko ne še le v letu 1850 končal.

„Zgodna Danica“ bo izhajala vsak teden enkrat, v četertik, v eni celi polji.

Cena za celo leto po pošti je 2 gold. in 40 kraje., za pol leta 1 gold. in 20 kraje.; v Ljubljani pa po poslih prejmana velja „Zgodna Danica“ za celo leto 2 gold., za pol leta 1 gold.

Prosimo, de bi se p. i. naročniki kmalo, vsaj do konca tekočiga leta oglasili, de homo zamogli permerjeno število iztisov precej od konca narediti, sicer bi se kakor letas zamoglo zgoditi, de bi nam ne bilo mogoče poznejšim naročilam zadostiti.

Duša najde Jezusa v jaslcih.

(S. Alfonza Ligorijana.)

Iz doma gor znad zvezd, o kralj nebeški!
V ta hlevce prideš zdaj ko otrok človeški;

O dete izvoljeno, sladko!

Trepečeš v mrazu vetru zlo;

Plačnejš tak boleče,

De, Bog! si ljubil mene tak goreče.

O dete, stvarnik vsih reči na sveti!

Plenie in druž'ga nimaš se ogreti;

O ljubo dete! v serce glej

Se smiliš meni v revi tej;

Ki ljubiš tol'ko mene,

Ker te ljubezni v tako revo žene.

Pustiš Očetovo naročje sveto,

Terpiš na merzli slam'ci zame vneto;

Kako, predobri! gineš me;

Kam pelje zdaj ljubezni te?

Kaj za dolgove moje

Terpljenje vzames ti na rame svoje?

Sej sklenil sam si k nam v terpljenje priti;

Kaj hočeš zdaj ječati, se solziti?

O Bog! ki sam'ga ljubiti vem,

O Jezus! dobro te umem;

Spoznam, se moram bati —

Ne iz rev, — 'z ljubezni siljen si jokati.

Ječiš, de po neizmerjeni ljubezni

Stvar nevaležna malo imam ljubezni;

Serca veselje ti sladko!

Si vedil kdaj od mene to;

Ne jokaj nič več milo,

Bo serce moje večno te ljubilo.

O blago dete! spi ti zdaj, al nikdar

Ne spi pa tvoje serce — o res nikdar!

O drago jagnjice! povej:
 Kaj, moj preljubi misliš zdaj?
 Ljubezin preobilna!
 Poveš, je zame umreti želja silna.
 Za me se hočeš smerti zapisati;
 Al drug' mu smem ljubezin svojo dati?
 Marija, upanje sladko!
 Če tvoj'ga Jezuska gorko
 Zadost ne znam ljubiti,
 Ljubezin ti mu isi namestiti.

Hicinger.

Kratki premislili

iz s. evangelija za četrto nedeljo v adventu. (Luk. 1, 1—6.)

Janez Kerstnik je oznanoval kerst pokore po vsih stranh potoka Jordana. Že v Mojzesovi postavi je bilo zapovedano mnogo očišvanje in umivanje za duhovščino in za druge ljudi. Tudi nejevernike, ktere so Judje v svojo vero sprejeli, so kerstili, to je, so jih z vodo oblili, ali celo v vodo do glave potopili; vender je bilo pa vse tako umivanje le v očišvanje telesa menjeno, ali saj tistikrat farizeji pri takim unajnim umivanji niso na notrajno očišvanje duha nič več mislili.

Sveti Janez je pa oznanoval drug kerst, kerst, kteri je kersence na očišvanje duha od pregrešniga nagnjenja in na resnico poboljšanja življenja vezal in napeljeval. Zato pravi sveti evangeli, de je Janez oznanoval kerst pokore. S takim kerstam pokore namreč so se imeli ljudje na prihod Zveličarjev in na kraljestvo milosti in gnade pripraviti. Iz tega namena je Janez svoje poslušavce opomnil besedi izajja preroka: „Glas vpijočiga v pušavi: Pripravite pot Gospodovo! Poravnajte njegove steze! Vsaka dolina naj se napolni, vsak hrib in breg naj se poniža. Kar je kriviga, bodi ravno, kar je ostriga, naj bo gladka pot.“ Duhovni pomen teh besedi svetiga pisma je, de moremo vse, kar nam je zoperniga in nasprotniga Zveličarjeviga kraljestva se vdeležiti, s pota spraviti, iz svojiga serca potrebiti.

Ako hočemo kristjanje nauke teh besedi premisliti in v svoj prid obrniti, najdemo pri spremljevanji teh resnic štiri nasprotljeje, kteri nam pot Gospodovo do nas neprehodno sturč, namreč: doline in brezne pomankanja kersanskih čednost in dobrih del, hribe in bregove hudobij in pregreh, krive pota zvijač in svojoljubja in ojstre pota grešnih priložnost in zapeljevanja. Vse te štiri nasprotljeje moramo premagati in s pota spraviti, če hočemo, de naš Gospod s svojim kraljestvom k nam pride.

Pervi nasprotljaj na poti, po kteri bi imel Gospod k nam priti, so doline in brezni pomankanja

tistih čednost in dobrih del, ktere božji gnadi pot do našiga serca zaperajo. Poglavitna teh čednost je ljubezen, od ktere govori sveti Pavl, de je še večji, kakor vera in upanje, in de, ko bi tako vero imel, de bi gore prestavljal, ljubezni pa bi ne imel, bi vse to nič ne pomagalo. Kdor ne ljubi Boga, ostane v smerti, nas uči sveti Janez evangelist; toraj je pomankanje te čednosti globok prepad med nami in med Gospodam, kteriga moramo napolniti, de mu pot do našiga serca pripravimo. — Če je pa tudi ljubezen nar večji čednost, ste pa po nauku svetiga Pavla vera in upanje tudi potrebne; Zveličar sam pravi, de kdor ne veruje, je že obsojen. Toraj je tudi nejevera globoka dolina, in clo brezen, čez kteriga Bog k nam ne pride, in mi nemoremo k njemu priti. Ravno tako, kakor pomankanje teh in družih čednost, dela tudi pomankanje dobrih del globoke jame in doline na poti Gospodovi, ktere si moramo prizadevati, de jih napolnimo, in tako pot Gospodovo po opominvanji Janeza Kerstnika pripravimo.

Drugi opoverk na poti, po kteri ima Gospod k nam priti, so hribi in griči, kteri so naše hudobije in naši grehi. Tri hudobije so posebno visoke gore, čez ktere ni mogoče pota do Gospoda speljati, dokler se ne ponižajo; te so po besedah svetiga Janeza: „Poželjenje mesa, poželjenje oči, in napuh življenja“. Poželjenje mesa je pokori, to je zateranju mesa ravno nasproti; poželjenje oči, to je lakomnost je po besedah svetiga Pavla malikovanje; napuh življenja, to je prevzetnost je pa tista hudobija, od ktere pravi tudi sveti Pavl, de je Bog njen nasprotnik, ker prevzetnim nasprotije, ponižnim pa svojo gnado daje. Prevzetnost, poželjivost in lakomnost so med vsimi drugimi pregrehami nar večji, in glava družih, so med hribi in griči nar višji gore, čez ktere se pot do Gospoda ne more drugači napraviti, kakor de se gore ponižajo in odpravijo,

Doline in prepade napolnovati, in gore poniževati in poderati je pa težavna reč, ktera marsikteriga ostrasi, de rajši ovinkov iše, de bi se truda in dela oganil, kar je tretji zadržik prihoda Gospodoviga. Ljubezen do samiga sebe, lenoba in zanikernost v duhovnih rečeh za veliko tacih ovinkov vedo, po kterih bi se grešnik truda oganil, doline pomankanja in gore hudobij pustil stati, in vender pot Gospodu do sebe pripravil. Zunajno, poverhno spolnovanje zapoved, kake ne pretežke dobre dela, kak post, kaka molitevca, ali pa tudi kaka hitro in naglo, brez priprave in brez poboljšanja opravljena spoved so take zvijače, s kterimi marskteri grešnik samiga sebe zmoti in goljfa, ker misli to, kar je kriviga z ovinki in zvijačami poravnati.

Poslednji zadržik na poti Gospodovi je ojstra in rogljata pot, so spodtikljeji, kateri nam pot težavno in zoperno delajo, in sturē, de se marskdo spodtakne in pade. Taki spodtikljeji so zapeljevanje, pohujšanje hudobniga sveta, in grešne priložnosti, ktere so že veliko nedolžnih na potu Gospodovim v padec pripravile. Tudi vse take spodtikljeje si moramo iz pota pospraviti, ako hočemo Gospodu gladko pot v naše serca pripraviti.

Kerst pokore, kteriga je Janez Kerstnik ne le Judam, temuē tudi nam kristjanam pridgoval po tem takim v tem obstoji, de doline pomankanja svetih ēednost in dobrih del napolnujemo, gore in bregove grehov in hudih strast ponižujemo, krive pota lenobe in duhovnih zvijač poravnujemo, in ojstre spodtikljeje zapeljevanja in pohujšanja, in vse grešne priložnosti s pota trebimo in pospravimo: de bo tako vsaka dolina napolnjena, vsak hrib in griē ponižan, de bo, kar je kriviga ravno, in kar je ojstriga v gladko pot, ter bo vse ēloveštvo vidilo božje zveličanje.

Potočnik.

Apostolski blagoslov v smertni uri (papežev žegen za zadnjo uro.)

Spokorjenimu grešniku per vsi tolažbi zastran odpušeniga greha, vonder strah zavoljo popolniga zadostenja lahko nepokoj dela. Katolska cerkev spokornikom vonder v tem zopet polajšanje pripravlja, de odpustke deli njim, kateri si v duhu prave pokore prizadenejo nekatere posebne pobožne dela izpolniti. V življenji so kristjanu marsiktere priložnosti odperte, odpušenje ēasnih štrafing hitrej doseēi; za duše, od telesa ločene in v vice obsojene zamorejo živi verni tudi še nekatere odpustke darovati. Nar važniši ura pa je smertna, v kateri ēlovek pred sodnika stopi, in zna milostvo sodbo najti, ako je vse njegovo zadolženje popred odpušeno, mora pa v žalostno ječo vic stopiti, ako ves dolg ni po pokori poravnal. Skerbna mati, katolska cerkev, tedej tudi v tisti poslednji uri svojim vernim usmiljeno pristopiti želi, in je pripravljena, jim posebno odpustik pred stopinjo v drugi svet podeliti. Temu odpustku pravimo apostolski blagoslov ali papežev žegen v smertni uri. Leto ime je od tod, ker se v imenu papeževim deli; škofje namreē dobe po posebnim potu od svetiga Oēeta oblast, svojim podložnim mašnikom pravico dati, de smejo vernim, kateri želē, letā blagoslov in z njim odpustik dodeliti.

Odpustik, ki se z apostolskim blagoslovom v zadnji uri doseēi zamore, je popolni odpustik; kolikor daleē je tedej ēlovek zanj zadosti pripravljen, sme upanje imeti, de bo njegovo zadolženje pred Bogom obilno poravnano, in de njegovi duši tamkej ne bo ostajalo se še pokoriti. To je velika to-

lažba za grešnika, kterimu vest, ako je ravno v zakramentu s. pokore odpušenje greha našel, vonder še zavoljo ostalih štrafing nepokoj dela; ve namreē vsak verni kristjan, de iz ječe vic se ne pride, dokler ni vse do zadnjiga vinarja poplačano.

Apostolski blagoslov se po navadi da po prejetih zakramentih s. pokore, s. rešnjiga Telesa in s. poslednjiga olja precej ali tudi pozneji blizo zadnje ure takim bolnikom, kateri zanj sami prosijo, dokler so še per pameti, ali bi saj zanj prosili, ko bi se zavedili, ali so dali znamenja resnične žalosti nad grehi, desiravno so potem zavednost zgubili; nespokornim grešnikom pa in takim ki v očitna smertnim grehu umerjo, celo ni dodeliti. Nar potrebnši priprava za ta blagoslov ali odpustik je namreē resnična pokora: tedej je popred spoved opraviti, ali saj kar mogoče prava grevinga obuditi. Dalje je bolniku, kolikor se še zavē, na presveto ime Jezusovo klicati, težave svoje boleznī in bolecine v spravo za poprejšnje življenje voljno prenašati, Bogu se pripravljeniga ponuditi za sprejemo vsiga, karkoli bo njemu všeē, smert samo peterpegljivo prestati v zadostenje štrafing, ktere je z greham zaslužil.

Ko ima mašnik, kateri ima od svojiga škofa v to oblast, ta blagoslov podeliti, on nar popred pokropi z žegnano vodo bolnika in njegovo stanovanje: potem moli Oēenaš z nekaterimi kratkimi odgovori, in pa naslednjo molitev. O dobrotljivi Bog, Oēe obilne milosti, in Bog vse tolažbe, kateri noēeš pogube nikogar, ki v te veruje in upa, po obilnosti svojiga usmiljenja se milostivo ozri v svojiga služabnika (v svojo služabnico) L., kteriga (ktero) ti prava vera in kersansko upanje priporoēa. Obiši ga (jo) v svojim zveličanji in po terpljenji in smerti svojiga edinorojeniga Sina, mu dobrotljivo dodeli odpušenje in zanesenje vsih njegovih pregreškov, de te njegova (njena) duša ob uri svojiga izhoda milostiviga sodnika najde, in v kervi ravno tega tvojiga Sina oprana v večno življenje priti zasluži. Po Kristusu, Gospodu našim.

Po tem se moli očitna spoved, in mašnik da splohno odvezo, ter pristavi:

Gospod naš Jezus Kristus, Sin živiga Boga, kateri je svetimu Petru svojimu apostelu dal oblast zavezati in odvezati, naj po svoji preserēni milosti vzame tvojo spoved, in ti zopet da pravo oblaēilo, ktero si v s. kerstu sprejel, in jaz ti po oblasti od apostolskiga sedeža mi dodeljeni, popolni odpustik in odpušenje vsih tvojih grehov dodelim. V imenu Oēeta, in Sina, in svetiga Duha.

Po presvetih skrivnostih našiga odrešenja naj ti odpusti vsigamogoēni Bog vse štrafinge zdajnjiga in prihodnjiga življenja, vrata svetiga raja odpre in te v večno veselja pripelja. Hieinger.

Vera je vender le potrebna.

„Kdor ne bo veroval, bo pogubljen“, je rekel Kristus. (Mark. 16, 16.) Kaj pa verovati? Vse, kar velewa sv. mati katoliška cerkev verovati, ktera sama je steber in podstava resnice (1. Tim. 3, 15.) in ki je peklenske vrata ne bodo premagale (Mat. 16, 18.), naj buta ž njimi Ronge, ali pa kdo drugi. Sama, ona edina je prava, in nobena druga zunej nje, kjer ona sama nosi še zdaj ključe, ki jih je v sv. Petru od Kristusa prejela. Kristus je rekel svetimu Petru: na to skalo bom zidal svojo cerkev (Mat. 16, 18); ni pa rekel na te skale bom zidal svoje cerkve. Je tedaj ena skala in ena cerkev prava, ne pa več njih. „En Gospod, E na vera, en kerst, en Bog in Oče vsih, kteri je nad vse, in po vsim, in v nas vsih;“ (Efez. 4, 5.) Te žive pšice večne resnice se ne njemajo z mislimi nekiga D. F. (F. nas tolaži, de ni Sloven) v enim nemškim pruškim časniku, kteriga je želja obšla, de bi rad začel šivoriti, ter bi katoliške katekizme malo pokerpal; zlasti in posebno „müsse frühzeitig dahin gewirkt werden — das alleinseligmachende Prinzip zu streichen“ (!!!) Bog ne zapusti koga, de bi tacimu napilnežu bolj verjel, kakor Bogu samimu, ki nam po svetim pismu govori. Dobro vemo, kako terdno je zastavljena Gospodova beseda, kteri je slovesno persegel: „Resnično vam povem, nebo in zemlja bo prešlo, moje besede pa ne bodo prešle!“ (Luk. 27, 32.) Morebit pa 50, 30, morebit še 10 lét ne bo prešlo, ko bodo kosti in žile tiga in družih vere zaničevavcov v grobu gnjile, strohnele in prešle, in ta trohnoaba ne bo le nagnusna, ampak grozovitna, ako bodo svojo nejevero sabo v černo zemljo nesli. — Pa take viteze večidel le strast in greh na torbi imata, ktera sta rogata sovražnika svete vere, in godi se jim, kakor nekemu deržavnemu služabniku ali častniku, ki se je bil v svoji veri, in v svojih sanjanskih tuhtarijah ravno tako globoko uderl, kakor je v svoji časti visoko stal. S peklenskim strupam se je celo vpričo svoje družine znašal čez sveto vero, in je prederzno razodeval, kako on Boga sovraži, in vse zaničuje, kar je božjiga. Bog pa ni sovražin, kakor je svet, on je temu samotermezu bil dal v resnici katoliško ženo, ki je bilo sama čednost in pobožnost. Vender ona ni premogla zoper nejevero terdiga in ledeniga moža. Na enkrat zbolil edini otrok, ki ga jima je Bog bil dal, hčerka v cvetu mladosti kakih osemnajst let stara. S trudnim perzadevanjem jo je bila bogaboječa mati v veri in čednosti zredila; pa tudi brezverni in brezserčni nauki malopridniga očeta so kako koreninco v otročjim sereu bili zasejali, in berž ko ne, bi bila pozneje očetova ljulika materno pšenico zadušila, ke-

dar bi še hudobni svet pertegnil bil, ako bi nebeški vertnar ne bil zgodej pogledal na to cvetlico. — Dan na dan je perhajala bolezin le hujši, in znati je bilo, de ga ni več pomočka zoper nje bolezin. Eniga dne sedi oče s solznimi očmi per postelji svoje ljube hčere, in merzel pot briše z blediga lica. Kar se dete pokoncu spravi, v očeta terdo oči vpre in s tehtnim glasam reče: „Oče! bojim se, de se moja smert bliža; zdaj vas moram še nekaj prašati. Povejte mi zdaj, kaj mi verovati — to, kar ste me vi učili? ali to, kar so me moja bogaboječa mati učili verovati?“ Te nenadjane besede so nejevernemu očetu kakor blisk seree prešinile; oči je v tla vperl, in rekel: „Moje dete! le to za vselej verovaj, kar so te dobra mati učili!“ Jeran.

Sedajni obšir katoliške cerkve.

Spisal Valentin Sezun. (Dalje.)

XIII. Avstriansko cesarstvo.

3) Štajersko (vojvodstvo).

V zgornjim štajerskim, komaj eno uro od Avstrianske meje je terg Mariacel, kjer v 108 hišah do 900 ljudi prebiva. Tukaj je zlo sloveča božja pot. Že v 13. stoletji je bil tu Moravski mejni grof Henrik sveto kapelo sozidel, ogerski slavni kralj Ludovik I. je v l. 1363 v zahvalo, de ga je bil Bog v prvi zoper Turke zgubljeni vojski pred sovražniki otel, čez to kapelo krasno cerkev z njenim 46 sežnjem visokim gotiškimi turnami delati perčel. Ta cerkev je na štajerskim nar večji; ona je 201 čevljev dolga, 67 čevl. široka in 99 čevl. visoka. Zunej imenovaniga turna ima ona še dva druga turna; zvonov, kterih nar teži 105 centov vaga, je 7, in se v čistim glasu eden z drugim prav lepo vjemajo (harmonischer Accord). Orgle tu imajo 38 registrov. V kapeli v sredi cerkve je iz lipoviga lesa izdelana 1½ čevljev visoka podoba Marije Device, ktero je bil imenovan kralj Ludovik I. sem daroval. Duri v to kapelo so iz srebra narejene (silbernes Gitterthor), ki sta jih bila Maria Terezia in njen mož cesar Franc Štefan tje darovala. Do 100.000 romarjev iz vsih strani Avstrianskiga pride vsako poletje semkej. V l. 1827 na praznik vsih Svetnikov je bil cel terg Mariacel zunaj 9 hiš pogorel, tudi cerkev je bila per ti nesreči zgubila streho in turne. De se je ta škoda zamogla popraviti, je bilo treba veliko zlatnine in srebernine iz cerkveniga zaklada prodati. — V tim je med družimi dragimi rečmi še današen dan zlato in z žlathnimi kamni in biseri (Brillanten) okinčano pero, ki ga je bil slavni Ludovik Caharija Werner Materi Jezusa Kristusa v dar pernesel. Ta mož je bil v l. 1768 v Kraljevcu na Pruškim od luteranskih

staršev rojen. V tim mestu se je učil pravdoslovstva in imel v modroslovji (filozofii) slavniga modrijana Kanta za učenika. Kakor študent in tudi potlej je on živel kakor brez vse vere grozno razujzdano; trikrat se je bil oženil, pa tudi trikrat zopet se je zakon raztergal (v l. 1793—1806), kar mu je bilo kakor Luteranu perpušeno. Bog mu je bil dal posebno dobre talente, katerih so je on v napravah mnogih dramatiških reči ali pravljic (Dichtungen) poslužil. Zavoljo tiga se ga takratne literaturne glave, kakor Šiler, Island, Sael, Joan Müller, Fichte itd. zlo obražtali, pruski minister Šroeter ga pokliče k sebi v Berolin in ga stori kraljeviga tajnika, hvala njegova se razlega po vsim Nemškim. — Veliki vojvoda Frankfurtski in Nemški prvi škof (Primas) Karl Dalberg, (ki je tudi Šilerja, Götheta itd. zlo spoštoval, per katolčanin pa kakor poseben prijatelj Napoleonov in njegov svetovavec v cerkvenih rečeh ne veliko veljal) — mu da v l. 1809 penzion, ime dvorniga svetovavca (Hofrathstitel) in mu daruje tudi imenovano drago pero iz zlata in biserov.

V jesen 1809 gre Werner v Rim in ostane tam do l. 1813, in v tim poglavitnim mestu kersanstva, kteriga gospodar, papež Pij VII. je tistikrat Napoleonov jetnik na Francozkim bil, gine božja milost, kakor nekda Avgistina v Milanu, učeniga in od svetá zlo obražtaniga, pa tudi v grehe in v luteranstvo vtopljeniga Wernerja: on se je spreobernal in postal katolški kristjan v l. 1811. — V l. 1814 je on stopil v duhovšnico v Ašafenburgu in bil mesca Rožnika za mašnika žegnan. Potlej gre on na Dunaj, kjer je bilo takrat zavoljo shoda (kongresa) toliko kraljev in mogočnikov zbranih, pridigje tam Jezusa križaniga, in pravi kakor apostelj Pavl, de je bil velik grešnik in krivover; pa de ga je nezaslužena gnada božja najdla. Se ve, de je taciga pridigarja, kteri je svojim poslušavcam nar bolj pokoro in spreobernjenje k Bogu perporočal, hotlo vse slišati. Protestante pa je to zlo peklo, de je Werner od njih h katolčanam prestopil. Zatičavoljo je pruski kralj Friderik Wilhelm III., ki je bil takrat na Dunaji, Wernerja, kadar je bil predenj stopil, očital zakaj de je svojo mater (t. j. luterško vero) zapustil? Ali Werner mu odgovori: „Kraljevo veličanstvo! jest sim le k materi (t. j. katolški veri), ktero so bili naši predniki popustili, — nazaj peršel“.

V l. 1819 je bil Werner šel na Dunaj v klošter k Ligorianam, pa predenj je bil noviciat dostal, tistiga zopet popustil. Če je ravno že bolehal, je vonder le pridigval neutruden noter do 12 dni pred svojo smertjo, ktera ga je 17. Prosenca 1823 iz tiga sveta ločila *).

*) Naš slavní misijonar v polnočni Ameriki, gospod

Werner klošter Ligorianov za poglavitniga erba postavil, zastran zlatiga peresa pa je velil, de naj se tisto hrani v zakladu (Schatzkammer) Mariacelu, in je naročil; de bi romarji, ki bojo tam to znamenje njegovih zmot, njegovih grehov in njegoviga ksanja (grevenge) vidili, za njegovo ubogo dušo molili. — Bog hotel, de bi se današen dan kak takšni spreobernjen Werner oglasil!

4) Iliria (kraljestvo.)

Ime Iliria ali Illyricum so imele nekdaž dežele proti izhodni strani jadranskiga morja, t. j. sedanje Hervaško, Boznia, Dalmatinsko itd. — V l. 1809 je mogel avstrianski cesar Franc I. Belaško kresijo na Koroškim, Krajnsko, Gorisko, Terzaško, Istrio, Reško primorje in Hervaško na desni strani Save mogočnemu Napoleonu prepustiti, kteri je vse te strani in že v l. 1805 v last vzeto Dalmatinsko v eno deželo zvezal in ji staro ime Iliria dal. — V l. 1816 je cesar Franc ime Ilirie poterdil, Hervaško in Reško primorje je seer v l. 1822 pod ogersko vladarstvo padlo, ime kraljestvo Iliria pa je obstalo, in današen dan so v to kraljestvo peršete naslednje dežele:

a) Koroško (vojvodstvo).

V ti deželi prebiva do 306.248 ljudi, tih je do 286.000 katolške vere, 20.000 pa Luteranov. — Katolčani imajo tu 2 škofii, Kersko in Lavanfinske. Kerska (Gurk) postavljena v l. 1070, ima svoj sedež v Celovcu, v stolnim kapitelu so 1 prošt, 1 tehant, 1 školastik in 5 korarjev. Ta škofija obseže vso Belaško in večí del Celovske kresije in šteje v prvi 126.704 v drugi pa 91.021 duš, torej skup 217.725, med kterimi so tudi vsi zgorej imenovani Luterani. — Sedajni Kerski škof je čast. gospod Adalbert Jožef Lidmanski, rojen 12. Malotravna 1795 v mestu Neuhaus Taborske kresije na Českim.

Celove, poglavitno mesto Koroške dežele ima do 12.000 prebivavcov večdel Nemcov in 7 cerkvá. Med timi so zamerkljivosti vredne: stolna cerkev, cerkev sv. Duha, kjer se v slovenskim jeziku pridigje, in sosebno mestne fare cerkev sv. Tilna, ki ima lep 48 sežnjev visok in v l. 1703 sozidan turn. Iz tiga turna, v kteriga galerijo 200 stopnic pelje, se vse mesto in njegovo okrožje daleč okoli vidi. V Celovcu uče v latinskih, modroslovskih in bogoslovskih šolah profesorji Benediktinarskiga reda iz samostana sv. Pavla.

Friderik Baraga, je sam spoznal, de je ob času, ko se je na Dunaji pravdoslovstvo (Jus) učil, Wernerja rad pridigvati poslušal, in de so slišane pridige tiga pobožniga moža veliko perpomogle, de je on jus in svet zapustil, in se v službo Kristusovo podal, ktero še današen dan z toliko gorečnostjo v Ameriki opravlja. —

Lavantinska škofija, postavljena v l. 1228 od Salzburškiga velikiga škofa Eberarda II. ima svoj sedež v St. Andreji, prijaznim mesticu z 700 do 1000 prebivavci: v stolnim kapitelu so 1 prost, 1 tehant, in 4 korarji. Ta škofija ima na Koroškim le 6 tehantij z 88.600 duš in obseže zraven tudi vso Celjsko kresijo na spodnjim Štajerskim z 233.200 ljudi, torej vkup 321.800 ljudi, kateri so zunaj 40 — 50.000 Nemcov na Koroškim čisti Slovenci. To škofijo vlada zdaj čast. gosp. Anton Martin Slomšek, rojen na Štajerskim 26. Listopada 1800 v vasi Ponkva, več let spiritual v Celovski duhovščini, potlej fajmošter in tehant v Vuzenici, dalej korar v St. Andreju in opat v Celji je bil on od sedanjiga Salzburškiga kardinala in velikiga škofa 30. Velikotravnja 1846 za Lavantinskiga škofa izvoljen in 5. Maloserpana 1846 posvečen. Pogostne pridige, ki jih v svoji stolni cerkvi v nje soseski in per podolenji sv. birme tudi v cerkvah po deželi ima, eksercicije zdaj z Benediktinarji v St. Pavlu, zdaj z svojo duhovščino doma, pridige do bogoslovcev, preden sv. žegne prejmejo itd. kažejo dovelj, kako skerbni in svojiga visokiga poklica vredniga velikiga pastirja Lavantinska škofija zdaj ima. — V skerbi, de bi per državnim zboru na Dunaji kaj cerkvi v škodo ali nalaš ali po nevednosti od poslancev sklenjeno ne bilo, je škof Anton Martin z listam od 24. Velikoserpana t. l. bil fajmoštram svoje škofije ukazal, de naj naslednje stavke vernim oznanjujejo in jih vabijo tiste podpisati, de bi tako veliko število podpisanih poslancev državni zbor vodilo, kaj de naj zastran katolske cerkve store:

1) De bi šole od cerkve ne bile odločene; 2) de bi se klostri ne razpustili, ampak kjer je treba, bili od cerkve poravnani (reformirani), in 3) de bi država cerkveno in duhovsko premoženje per miru pustila.

Upati se je smelo, de bojo verni ta glas svojiga velkiga pastirja radi sprejeli in ubogali; ali kar bi se od katolskih Slovincov človek nikdar nadjal ne bil, se je zgodilo. V Celjskih Novinah Nr. 13, od 20. Kimovca t. l. se bere sestavk, kateri prav po šegi kaže v raji ljudi prijazno zapeljuje imenovanih treh stavkov ne podpisovati! (Glej „slov. cerkv. časop.“ Nr. 16 od 14. Kozoperska t. l.)

Luterani na Koroškim imajo 16 pastوراتov ali sedežev svojih duhovnikov, njih 14 jih je v Belški in 2 v Celovski kresii. Celovska kresija šteje le do 600, Belška pa do 19.400 Luteranov. — Eden tih luterskih pastorjev na Koroškim, gosp. J. T. M. Cetter je te leta po resnobnim preiskovanji h katolski cerkvi se spreobrnul. — On je namreč vidil, kako je njegova luterska vera negotova, kako so Luterani med seboj vsi razdvojeni

in samo v zopervanji do katolske cerkve zedinjeni, videl pa tudi lepo edinost in apostolski izvir katolske cerkve, — in je tako v Salzburgu pred sedanjim kardinalom in velikim škofom Friderikom katolčan očitno postal. Ravno to so tudi poznej storile Cetterjeva žena in dve hčeri. — Per tim možu pač mora vsak reči, de je on iz same ljubezni do resnice katolčan postal, zakaj z premenenjem vere je zgubil svojo službo: to de po Jezusovih besedah: „Kaj pomaga človeku, če tudi cel svet dobi, pa na svoji duši škodo terpi“, on na zgubo službe in njenih dohodkov ni porajtal. —

Več del Korošcov so Nemci, manjši Slovenci, ki sploh na desni strani Drave prebivajo. Kar nad Korošci hvalijo, je njih odkritoserčnost; kar oni vejo in zamorejo, to povedo, bahanja per njih ni. — Slovenci na Koroškim se tudi zdaj verlo za narodnost potegujejo. Iskreni rodoljubi se v nje povišanje v družbe zbirajo, in bukve vse hvale vredne pišejo.

(Dalje naslédje.)

Versta Oglejskih škofov in patriarhov.

(Spisal Peter Hieinger.)

(Dalje.)

49. Janez IV. rojen v Raveni, je bil patriarh postavljen l. 984. On je od cesarja Otona III. polovico Goriškiga, to je svet med Sočo, Vipavo in Snežniki, dalje še več mest v Furlanskim l. 1008 v posest dobil; od cesarja Henrika I. je prejel še Pičem in Pazin na Istrijskim; sam je pa tudi korarjem per s. Štefanu blizo Ōgleja nekaj posestva podaril. Leta 1012 je ta patriarh v Bambergu na Nemškim novo škofijsko cerkev posvetil. Imel je dva cerkvena zbora v Ōgleji l. 1007 in 1015. — Umerl je krog l. 1020.

50. Popon ali Wolfgang, nemške rodovine, je postal patriarh krog l. 1021; cesar Henrik II., čigar viši kanceler je bil, mu je k ti stopnji pomogel. On je hotel konec storiti prepiram z Graškim patriarham; tedej se je na papeža Janeza XX. obrnil, kateri je tudi Graškiga patriarha pred se poklical. Ker pa se letá ni hotel sodbi podvreči, je patriarh Popon Grad z vojsko napadel, in premagal. Potem je od papeža dobil posebne pravice, v katerih je bila Ōglejska cerkev zopet prva za Rimsko spoznana, in njena oblast razširjena. Zdaj so bili Ōglejskimu patriarhu podložni Teržaški, Novograški, Pulski, Pičniski, Koperski, Konkordijski, Ceneški, Felterski, Belunski, Padovanski, Vičenski, Veronski, Tridentski, Mantovanski in Komanski škof. Vse to je cesar Konrad poterdil, in verh tega patriarhu vse Furlansko vojvodstvo in Istorsko mejno knežijo v posestvo izročil. Tako se je zgodilo, de je bil Ōglejski patriarh med mogočnejši nemške kneze

šet. Cesar Henrik III. je pravice Ōglejskih patriarhov v novič poterdil. Patriarh Popon je cerkev v Ōgleji s turnam vred iz noviga sozidal, in jo je v pričo dvanajst škofov in dveh kardinalov posvetil. Umerl je l. 1042 nagle smerti.

51. Eberard, tudi nemškiga rodū je bil patriarh od l. 1042 do 1049.

52. Gotebold, tudi rojen Nemec, njemu je cesar Henrik IV., kteriga kancler je bil na patriarški stol pomogel, in mu je tudi posestvo Furlanije in Istre poterdil. On je umerl krog l. 1066.

53. Ravenger, nemške rodovine; umin po-božin in učen mož, posebin dobrotnik ubozih je bil. Tudi je on cerkvene zidanja in božje hiše zlo popravil. Vonder je le kratik čas bil patriarh, do 1068.

54. Sigeward iz rodovine Plajenskih grofov, je postal l. 1068 Ōglejski patriarh. Cesar Henrik IV. mu je posestvo Furlanskiga in Isterskiga poterdil, in še en del Krajnskiga mu pridil l. 1070. L. 1077 je šel k cerkvenimu zboru v Triburnu Nemškim, kjer je prvi sedež med škofi imel. Umerl je ta patriarh l. 1077.

(Dalje naslédje.)

Je vunder le res!

„Je vunder res tolikanj željena in klicana ena-kost na dan perša!“ „Kaj me tega prepriča?“ „Ljudje v gosposkih suknjah in haljinah — se mi zdi de so gospodje — so začeli gnoj nositi, v velicih koših gnoj nositi!“ — „Jemnasta! kam pa?“ — „Kam? naj rajši v cerkev: in pa na duhovne, njene služabnike; pa tudi vse, kar je kej lepiga, radi donesnažijo. Ti pobrataniči so pa neznano močni. Neki veliki lučnjak (Lichtfreund) Hansmann je z enim samim tovorom gnoja v enim Praškim dnevniku Marsko duhovstvo z dvema vikšima pastirjema na čelu kar ob enim obsul, in pokril (ako ne morebiti le samiga sebe?) — O šembran močniga gnojnosca! Njegov — „volksfreundliches Herz blutete, und wäre bald vor Schmerz gebrochen, weil die Vorsteher der mährischen Geistlichkeit, die Bischöfe von Olmütz und Brünn jeder mit einem seiner würdigen Consistorien an der Seite mit teuflischer Wuth darauf losarbeiten, die ihnen vertrauten Schafe in den Schlaf des Mittelalters einzulullen — zu verfinstern, verdummen“, in še kej ta-eiga. Od prevelike jeze ta napihnjena stvar — kakor nekaj Julijan svoje kervi proti Kristusu, verže zdaj vile gnoja svojiga ošabniga obrekovanja v svetiga Ignacija „und in das saubere Priesterhaus;“ tiste duhovne pa, kteri bi ne bili svojim vikšim (škofam itd.) pokorni imenuje „seelenstarke, selbst-aufopfernde, hochgebildete“. — Letztere aber seien in Mähren eine seltene Waare“. (Hvala Bogu! in

slava marskim duhovnam! lepši hvale vunder ni misliti, kako jim jo ta sovražnik nehoté spozna). Kakšne pa ima ta vešast lučnjak (Lichtfreund) vzroke k svojimu krivičenju, in brezdušnemu obrekovanju? Pravi, de so na marskim neki duhovni čez „Pressfreiheit“ (blezo čez „Pressfrechheit“) pridigvali, čez „seit den Märztagen gedruckte Schriften“ (če je kej več tacih nemških Hansmannov, se niso zlo motili, Slovenje, bi vunder djali, de tako umazano ne lažejo!) dalje čez „Neuerungen“ (mende take, kakor se nekiga D. F., ki mu „das alleinseligmachende Prinzip“ ne diši?) dalje, de je neki duhoven hotel duha zarotiti. To je on, Hansmann, nekimu „sonst liberalen Redakteur im J. 1843“ naznanil, je bil pa od njega za to pridno ozmerjan. (Ko bi bil le uni duhoven per tim obrekovavcu začel hudiga duha, če tudi zeleniga rotiti in izganjati, bi se blezo ne bil zmotil). Še dalje, de je neki duhoven zapert. On pa iz goliga usmiljenja „warnet das Consistorium noch länger auf die Langmuth der Oeffentlichkeit zu sündigen.“ Kar poslednje tiče, je dobro paziti: Ako bi se kak duhoven v kaki reči tudi le malo zmotil, ali zašel, take vrane nad njim kričijo, de je groza. In če ga njegovi spredniki zato kaznujejo, kar je po pravici, de vrane zopet krokaajo. Nekaj taciga se je tudi pretečene mesce v nekim mestu godilo. Iz tega se razodeva njih peklenski duh: oni so pravi farizeji novih časov. Letim je Jezus sam poterdil, de so v satanovi oblasti, rekoč: „Iz očeta hudiča ste!“ in vunder se ti napihneži niso ustrašili, samimu Jezusu reči: „Hudiča imaš!“ Jeran.

Razsvetljenje.

Taciga razsvetljenja pa še ne, kakor je zdaj! Povsod hoče peše več kot puta vediti. V nekim českim časniku je nekak nad blisk svitlejši modrač duhovstvu prav snažno pridigo naredil, kako s. vera velevala ljubezen, pridiguje usmiljenje, in budi k dobrotljivosti itd. Pa „beseda le gine — zgled rine“: torej je svoje ljubeznjivo in čuda dobrotno serce prav v zgledu pokazal; imenuje namreč duhovne: „v posvetnost zarite in samopridnosti vdane serce, ki svoje življenje v lakomnosti, zapravljenosti gube, bolj za lupino kot jedro skerbeti itd. Ali veste, kaj je tiga blisečiga učenika vnelo, tako od ljubezni pridigovati? Cerkev in samostane (klostre) bi on rad premoženja obropal, kakor jim je več enačiga semena; ker se pa timu duhovni vpirajo, torej jih tako gerdo zmerja. — Drugod utrinjavei svitlobe zopet hočejo duhovne pregovoriti, de bi se ženili, in neomadežani nevesti — sveti cerkvi — se znevestili, kteri so se za vselej zaročili. — Na Dunaji je nekaj šterkovcov in potepinov hotlo celo dobrotljiviga cesarja strahovati, in vsimu cesarstvu po svoji razujzdani termi zapovedovati. Ondi in v družih mestih so hudodelniki pravičene, grešniki nedolžne, razbojniki mirne morili, in drugi so se jim za to hvalili. De bi plental tako napačno in vertoglavo svobodo! Na Slovenskim vunder take svoboduhe ni; samo nekteri malopridneži sem

ter tje so si jo začeli močno delati, ki hudo kra-dejo, kjer kej morejo. Tacih družiga ne bo nikoli nikjer, nikakor nič ukrotilo, kakor le samo oistre postave. Svoboda je za pošteniga človeka, ne za potepuha: če bodo za hudodelnike oistrejši postave, več svobode bodo pošteni deželani uživali, in bolj hvaležni bodo postavodajavcam. V ti reči je brez vsiga dvoma po vsi deželi ena sama misel, de so namreč za tate in za druge hudodelnike premehke postave, in de se jim po ječah predobro godi.

Misel, de je ondi omika, ker so prav voljne postave, naj bo razširjena kakor hoče, vendar ne more prava biti: omika bi bila le ondi, kjer bi bili toliko razsvetljeni ljudje, de bi jim ostrih kazni ne bilo treba. Naj bodo kazni za hudodelstvo tudi zlo hude, nič ne de, saj tistiga ne bodo zadele, kdor jih ne bo zaslužil, in ravno za to, ker bi bile oistre bi manj ljudi zadele, zato, ker bi se skerbnejši hudobije varovali. V mestih si še misliti ni lahko, v kakošni nevarnosti so stanovavci sem ter tje po deželi, zlasti, kjer je bolj samotno, in kakšni strah jim hudobna derhal velikrat dela! Torej velikrat z zadovoljnostjo pripovedujejo, de so bili ešči, ko bi smel o polnoči v vsaki samoti v perišu dnarja nesti, in bi se ne bilo nikogar bati. Torej oistro pravico hudobnim, de bodo nedolžni res svobodo uživali! Zlo se za kmeta zdaj skerbi, torej je zeleti, de bi se tudi od te strani kej storilo, de bi se hudobni bolj bali, in de bi ne uživali miloserčnosti, kakorsne ne zaslužijo, in za kakoršno se nikoli ne bodo hvaležni skazali, zakaj zdivjan človek je hujsi, kakor svinja, ki proti svojimu last-nimu dobrotniku rohla. Ako taciga šiba ne poboljša, božanje ga težko kterikrat bo. Božanje malopridneza je škodljiva reč: saj se še per otrocih vidi, kteri so božani in preokuseni, akoravno so popred dobri bili, se radi zmalopridijo, šiba pak novo mašo poje: koliko manj pa bo še pri tacih dobroti opravi-la, ker so že vsi sprideni, in na hudobije vsi razvajeni. Take svobode, kakorsne korenčani ali radikaleci oznanujejo, se vsaki pametin boji. Ti ko-renčani so namreč taki ljudje, ki vse s korenino hočejo izrovati, ne vsade pa družiga, kakor kakšni osat ali tern. Bog nas vari na Avstrijskim take korenčanske svobode. Neki Anglez je na Du-naji 1000 gold. med tiste vojsake dal, kteri so se naj sereniši obnašali, de so napihnjene oznanovavce korenčanske svobode premagali. On, ki ondi kakor miren mestjan stanuje, se je gotovo dobro prepričal, kakošno svobodo je ta derhal razširjala. Napč-nim svobodnjakam se bo taka pela, kakorsna se zdaj marsikterim na Dunaji poje. Je sicer žalostno, vendar po pravici.

Jeran.

Cerkvene novice.

Sveti oče papež Pij IX. so 28. dan prete-čeniga mesca v cerkvi sv. Trojice per Gaeti, kjer se tudi zdaj znajdejo, Neapolitanskimu kralju, kteri se je pred njimi per velikim altarji na kolena ver-gel, blagoslov podelili. Sv. oče so nar prvi sami poklekili in to molitvico izrekli:

„Večni Bog! moj nar viksi Gospod in zapo-vednik! Tukej leži k Tvojim nogami Tvoj nevredni namestnik, ki iz globočine serca k Tebi zdihuje, de iz večniga prestola neskončniga veličanstva Svoj

blagoslov čez njega izliješ. Pelji ga, o Gospod, po Svojih potih, posvečuj njegove namembe, vodi nje-goviga duha, njegovo djanje, de bo tukaj, kamur ga po prečudnih potih pripelješ in povsod, bodi si kjerkoli v Tvoji sveti oběini, vredno sredstvo Tvo-jiga preslavniga veličanstva in povikšanja sv. cer-kve, ktera, žali Bog je zdaj predmet protivniga namervanja Tvojih zlobečih sovražnikov postala. Ako zamore njegovo življenje Tebi dopadljivi dar biti, Tvojo pravično jezo, ki je z toliko nesram-nostimi besedovanja, pisarije in djanja razkačena odverniti, Ti ga rad se to uro daruje. Ti si mu živ-ljenje podaril, Ti sam imaš tudi pravico ga nazaj tirjati, ako Ti je dopadljivo. — Dodeli, o Gospod, Svoji slavi, Svoji sv. cerkvi popolno zmago! Po-terdi dobre, podpiraj slabe, zbudi vse tiste, ki v smertni temnoti nevere tapajo.“ —

Nato izrečejo vstajejo čez kralja naslednje blagoslovne besede: „Blagoslovi, o Bog, pogla-varja, kteri tukaj pred Teboj na kolenih leži, bla-goslovi kraljico in celo njegovo hišo, blagoslovi vse podložne, vso jako vojašino! Blagoslovi vse ker-sanstvo, vso duhovščino, de zamorejo po mili poti Tvojih svetih zapoved ljudstvo voditi in v Tvoje večno svetišče napeljevati, potem smemo ne le upati, de bomo na tim pozemeljskim popotvanji pred za-lezovanjem sovražnikov obvarvani, temveč smemo tudi pričakovati, de bomo enkrat srečno v pristan večniga pokoja priveslali, de bomo z Tvojo pomočjo z Teboj zedinjeni Te vekomaj hvalili in častili!“

S. Oče papež so ukazali, de se Jim imajo praznične cerkvene oblačila iz Rima v Gaeto pri-nesti: tedej mislijo božične praznike v Gaeti praz-novati.

Rimski puntarji so v svoji slepoti toliko govo-rili od tega, de se ima Papežu posvetno gospostvo vzeti. S. Oče Pij so zdey šli iz Rima, zapustili prazen svoj tron v Rimu — vendar nobeden se ne prederzne svojih rok po njem stegniti. Vsi so oster-meli in le skerbe, kako de bi papeža spet naklo-nili, de bi v Rim nazaj prišli. Kdor slep ni, bo tudi zdey priložnost imel spoznati, kako previdnost božja nad cerkvijo čuje, de nobena sovražna moč skale ne omaja, na kteri je od Kristusa sozidana.

V Milanu so 14. dan Grudna z veliko sloves-nostjo obhajali nastop vladarstva presvitliga cesarja Franca Jožefa I. Vso vojašino je poljni maršal grof Radecki pred veliko škofijsko cerkvijo s. Karlna Boromeja postavil, viksi škof Jernej Romilli pa so v imenitni stolni cerkvi božjo službo opravili in jo z zahvalno pesmijo sklenili. K velikimu veselju ondi pričujočih avstrijskih vojakov se je per tej per-ložnosti tudi obilno število Milancev v cerkvi sošlo.

Tudi v Ljubljani je bilo 19. dan Grudna praz-nično opravilo v stolni cerkvi, kjer so milostljivi knez in škof Anton Alojz slovesno peto s. mašo imeli, ter jo z zahvalno pesmijo sklenili. Prosili so od milosti božje obilni blagoslov nebeški za presvit-liga cesarja Franca Jožefa I., de bi vse, kar je mili Ferdinand perčel, njegov mladi naslednik v čast božjo, v povišanje s. cerkve in v osrečenje narodov v lepim miru izpeljal. — Deželski pogla-var in več viksih uradnikov in drugih mestnjakov se je per tej slovesnosti v cerkvi znajdljo, ktero je strev na gradu in pred cerkvijo zlo povikšal.